

S. Onna a Camischolas

Intern dalla caplutta

Camischolas e Zarcuns

Altar gotic

Historia

La caplutta da s. Onna cun siu altar gotic e maletgs egl arviul dil chor vegn documentada 1517 per l'emprema gada. Il barschament dil vitg il di da s. Placi, ils 11 da fenadur digl onn 1822, ha destruiu quei sanctuari ed igl entir vitg. La restauraziun dalla caplutta igl onn 1997 ha purtau alla glisch ils maletgs egl arviul dil chor. Muort il svilup turistic ei il vitg carschius ils davos onns ed aschia s'unius cun Gonda.

- 1515 L'emprema caplutta a Camischolas po esser vegnida baghegiada entuorn l'entschatta dil 16avel tschentaner.
- 1517 Il fetg bi e custeivel altar gotic datescha digl onn 1517.
- 1563 Documentada vegn la caplutta per l'emprema ga igl onn 1563 en ina fundaziun d'ina messa. Quei ei stau landrehter e commissari Pieder Berchter da Tujetsch, che ha fundau ina messa perpetna ch'ei da leger mintgamai ils 21 da november.
- 1587 Da quei onn exista in «Zinnsrodel der St. Anna Kapelle». Quel enumerescha entradas ed expensas dalla caplutta naven da 1587 tochen la secunda mesadad dil 17avel tschentaner.
- 1643 En il rapport dalla visitaziun episcopala, fatga en Tujetsch 1643, stat ei scret, che la caplutta da s. Onna havevi ina facultad da 480 renschs. Annualmein obteneva la caplutta aunc 30 crenas pieun per la glisch. Plinavon veva il plevon da Sedrun l'obligaziun d'ir inaga per meins culla s. messa a Camischolas. El vegneva bonificaus cun 2 renschs.
- 1655 La caplutta ei probabalmeyn vegnida renovada e construida empau pli gronda.
- 1658 Ils 4 da settember ha uestg Gion VI Flugli consecrau la caplutta.
- 1670 La cronica raquenta che Anna, feglia da mistral Giachen Berchter, hagi ca. 1670: «in St. Anna kirkchen ein schönes sidenes geblüombtes rothess antependium mit 2 paar Mayen auf dem Altar lassen machen».
- 1731 La caplutta da s. Onna possedeve quei onn 640 renschs. Ils da Camischolas han contribuü 150 renschs als vischins da Rueras per baghegiar quei onn la baselgia da s. Giachen.
- 1745 Da mintga vart digl arviul sesanfla in altar pign. Da vart dretga penda in

maletg da s. Bistgaun e s. Roc. Davostier il datum 1745, denton senza num digl artist. Seniester penda in maletg da Nossadunna ch'ei senza datum e num.

- 1750 La caplutta retscheiva ina brev d'indulgenza da cardinal Passioneus.
- 1812 Pader Placi a Spescha ch'ei staus da 1809-1812 caplon a Selva e 1812-1815 caplon a Sedrun, scriva en sias scartiras il suandont sur dalla caplutta da s. Onna: «Der äusserliche Bau derselben ist unansehnlich, die innerliche Auszier aber vorzüglich, was die Altäre anbetrifft sehr angenehm.» Ed en in auter liug: «Die Kirche St. Anna in Camigolas ist inwendig fein ausgeziert.»
- 1822 Per il di da s. Placi ei gl'entir vitg da Camischolas barschus giu. Tier quella disgrazia ei era la caplutta daventada ina unfrenda dil fiug. Sulettamein ils mirs eran restai e differentas statuas, caussas moviblas e parts digl altar gotic ch'ils plevons ein vegni da spindrar. Suenter il barschament han ins construiu in arviul cun aissas ed in tetg da slondas. Endadens cavegliau, empau in denter l'auter, las differentas statuas ch'ins haveva giu spindrau.
- 1826 Quei onn obtegn la caplutta puspei dus zenns. Els ein vegni culai dalla firma Josef Walpen da Reckingen el Valleis.
- 1850 Il pictur Georgi da Glion ha dessignau in grond maletg da s. Onna, da mudesta valeta. Quel ei vegnius tschentaus sigl altar e da mintga vart fermu ina porta gotica digl altar vegl. Oz sesanfla quei maletg sur l'entrada.
- 1899/1900 La caplutta ei vegnida renovada da rudien. Igl entir plantschium ei vegnius cementaus. Igl arviul cun aissas ella nav han ins remplazzau cun in da gep. Plinavon ha la caplutta survegniu novs bauns, ina nova porta ed in vestgiu alv dadens e dadora.
- 1914 Quei onn han ins clamau igl artist e restauratur Theodor Schnell da Ravensburg per schar restaurar igl altar. El ha demussau fetg grond interess per quei custeivel altar. Igl onn 1915 han ins tarmess las statuas a Ravensburg per la restauraziun.
- 1916 La lavur ei stada finida 1916. Ils 4 d'avrel da quei onn ei igl altar puspei vegnius tschentaus si. Igl altar ei reconstruiu, ornaus e suleraus taluisa ch'el ha oz ina gronda valeta artistica.
- 1917 Niev tetg cun plattas ord il Valleis.
- 1922 Il zenn pign ei sefess. Cun quella caschun ein gest omisdu zenns vegni culai danovamein Il tuchiez ha quei mument era obteniu in meglier e pli harmonic tun. Quei ei succediu entras la firma Wilhelm Egger a Staad, S.Gagl.
Zenn grond: diameter 53 cm; tun g'; peisa: ca. 130 kg cun l'inscripziun:
AB OMNI MALO LIBERA NOS DOMINE
GEGOSSEN VON WILH.EGGER STAAD BEI RORSCHACH 1923
Maletg: in sogn uestg.
Zenn pign: diameter 43 cm; tun: ais'; peisa: ca. 70 kg e l'inscripziun:
AVE MARIA GRATIA PLENA
GEGOSSEN VON WILH.EGGER STAAD BEI RORSCHACH 1923
Maletg: Nossadunna.
La benedicziun dils zenns novs succedida ils 23 d'october 1923 entras plevon sur Gion Antoni Fetz.
- 1960 Renovaziun e novas finiastras.
- 1982 A Camischolas vegn celebrau s. messa mintga tschun jamnas e da s. Onna, ils 26 da fenadur.
- 1983 Rugalau il tetg e remediau las fassada caschunai entras donns da neiv.

- 1989 Nova entrada, ch'ei stada necessaria muort l'erecziun dalla nova via da quartier S.Onna. Nova illuminaziun el chor ed ella nav.
- 1996 Stabillissau ils mirs dalla caplutta. Ils scavaments, via cantunala e via da vitg, dils davos onns el contuorn dalla caplutta han era caschunau donns a quella. Las grondas sfendaglias els mirs tschontschan in clar lungatg. Las preits che havevan entschiet a dar a funs e schizun ira dapart vegnan stabilisadas. Sut resalva dall'approbaziun alla radunonza da pleiv preveda la suprastonza da restaurar la caplutta el decuors da 1997. Suandontas lavurs ein previdas : metter en uorden il tetg, menar giu las auas entuorn caplutta, sanar ils mirs datoravi, restaurar igl intern dalla caplutta, ils mirs, igl arviul, il plantschiu ed ils maletgs ed endrizzar in niev scaldament
- 1997 La radunonza generala ha dau glich verda per restaurar la caplutta.
- 1998 Suenten treis onns da restauraziun ei quella terminada. Ils maletgs scuvretgs egl arviul ed el chor ein stai la sensaziun ed enriheschan ussa a moda tut genuina ed unica la biala caplutta da s. Onna. Ils 9 da december 1998 – il di da missiun pil vischinadi da Camischolas – ha sur Manetsch saviu benedir en la caplutta restaurada.
- 2007 La suprastonza preveda da turnar a sanar ils mirs dalla caplutta, demai che la ligiadura dadora dat naven e dadens ein donns vid ils mirs bein vesibels.
- 2008 Entschiet cun la sanaziun dils mirs che tilan humiditad e bettan ora salpeter. Ei basegna in temps per schar schigiar ora avon che cuntinuar cun la sanaziun.
- 2009 Dapi gl'atun 2009 ein las lavurs egl intern dalla caplutta finidas. Dado entuorn ei previu da finir la stad 2010. Essend il credit per la sanziun buca duvraus diltut, ha era il tetg che fuva en in schliet stan saviu vegnir remplazzaus cun stuors galvanisau. Plinavon ei era vegniu montau canals, aschia duess il conturon ed ils fundaments dalla caplutta restar pli schetgs. Suenten las lavurs da tetg vegn il conturon schubergiaus ed il material contaminau cun salpeter vegn midaus ora. Alla fin vegnan ils mirs giudem entuorn ligiai giu da fin. Quella tiarza sanaziun dils mirs el decuors d'in cuort temps ei stada nunevitabla. Tut ha speronza sin finalmein ina lavur beinfatga che cuntenta e tegn ditg e bein.
- 2010 La sanaziun ei vegnida terminada igl atun. Partenend la humiditad vegn sincereau ch'ei vegni meglier ed appellau d'haver empau pazienza, demai ch'ei seigi stau ina stad schi bletscha. Ils mistergners ein sedeclarei prompts da remediar ils donns veseivels.

Igl altar gotic tardiv da 1517

Igl altar original ei vegnius construius alla fin dalla epoca gotica. Igl entir altar ei denton ina reconstrucziun digl onn 1916. La fuorma digl altar, la scaffa enamiez (reliquiari), la predella e l'entira encoronaziun ei niev. Era las statuas ein vegnidas renovadas e suleradas quei onn. La lavur ha il restauratur ed artist Theodor Schnell da Ravensburg fatg. Sulettamein las statuas e las duas alas ein originalas, pia da 1517. Las statuas representan: enamiez Nossadunna, seniester s. Conrad e dretg s. Clau. Sin la vart dadens dallas alas en reliev s. Gieri seniester e s. Madleina dretg. Ils maletgs sin las duas portas representan seniester s. Catrina e dretg s. Ursula. Giudem ils dus maletgs numnai las cefras 15 e 17, pia igl onn 1517. Suren ella encoronaziun stat enamiez ina statua da Jesus denter Nossadunna e s. Gion evangelist. Giudem igl altar ina custeivla statua da s.Onna ord il temps gotic, entuorn 1515, s. Onna metterza.

Ord tgei luvratori deriva e da tgei artist ei igl altar da Camischolas? Erwin Pöschel, che ha perscrutau nos sanctuaris sa dar negina risposta. El scriva sulettamein ch'igl altar seigi fetg

semegliants cun quel da Sevgein (dapresent el museum a Turitg) e quei principalmein ils reliefs e las duas alas.

Pader Baseli Berther denton scriva en siu cudischet «A Camischolas» cumpariu 1917: «Tgei artist ha ussa giu fatg quei altar all'entschatta, pia 1517? Nus havessen aunc bugen dau risposta sin quella damonda, mo nus havein anflau neginas positivas notizias, malgrad tutta tscherca. Forsa Iwo Strigel, che ha construui 1489 igl altar gotic, che sesanfla ella baselgia a Mustér? Ni in da ses scolars? - Nus cartein plitost Kendel da Bibrach, che ha giu furniu 1516, pia grad in onn avon, in semegliant altar gotic ella caplutta da s. Gions-Medel, dapresent restauraus e tschentaus ella baselgia da Vignogn, Lumnezia.»

Las picturas muralas

Ils maletgs vid igl arviul ein picturas d'entuorn 1658. Igl onn 1997 ein els vegni scuvretgs e restaurai e per part era completai. Ils maletgs muossan:

l'ascensiun da Maria
s.Zacharias
Maria cugl affon Jesus
sontga Catarina
s.Onna metterza
Maria sco instruidra
s.Nicolaus
Maria sco Eva
s. Elisabet cun s.Gion

Vid igl arviul denter nav e chor :
Jesus vegn tschentaus en fossa
ed Arma Cristi.